

MILLORA DE LES EXPERIÈNCIES D'APRENTATGE: TRANSFORMACIÓ I REPTES

TÍTOL:	Programa formatiu docent per incorporar innovació a l'assignatura
Subtítol:	Disseny, implementació i resultats de l'experiència desenvolupada amb professorat de la Universitat Pompeu Fabra dins el marc educatiu comú EDvolució

AUTORIA:

Cognom/s, Nom/s:

Ana María Forestello

Davinia Hernández Leo

José Manuel Jiménez Morales

Ingrid Sabaté Cervelló

Universitat Pompeu Fabra (UPF)

Centre per a la Innovació en Aprenentatge i Coneixement (CLIK)

Adreça electrònica:

anamaria.forestello@upf.edu

davinia.hernandez-leo@upf.edu

manel.jimenez@upf.edu

ingrid.sabate@upf.edu

1. RESUM:

L'experiència de formació per a docents que desenvolupa aquesta comunicació forma part del marc educatiu de la UPF. El Centre per a la Innovació en Aprenentatge i Coneixement és l'encarregat d'aquest curs amb l'objectiu de difondre el marc educatiu i incorporar innovació a les assignatures. S'explica l'estructura i el disseny, es mostren dades de participació i satisfacció i es fa una anàlisi a fi de reeditar futures edicions.

2. ABSTRACT:

The training experience for teachers that develops this communication is part of the marc educatiu of the UPF. The Center for Learning Innovation and Knowledge is in charge of this course with the aim of deepening the educational framework and incorporating innovation to the subjects. The structure and design are explained, participation and satisfaction data are shown and an analysis is made in order to reedit future editions.

MILLORA DE LES EXPERIÈNCIES D'APRENTATGE: TRANSFORMACIÓ I REPTES

3. PARAULES CLAU: 4-6

Formació del professorat, Educació Superior, Innovació docent, Metodologies docents.

4. KEYWORDS: 4-6

Teacher training, Higher Education, Teaching innovation, Teaching methodologies.

5. DESENVOLUPAMENT:

1. Introducció

La Universitat Pompeu Fabra, fidel al principi fundacional de promoure una docència de qualitat, va decidir el 2017 impulsar el marc educatiu EDvolució. Els darrers anys, altres institucions educatives també han reflexionat en aquesta direcció, per exemple, el Tecnológico de Monterrey (s.d.). Es tracta del primer cop que la UPF fa un exercici de reflexió sobre com hauria de ser el seu model educatiu i pedagògic per esdevenir realment una institució d'impacte i transformació social. Per tal d'entendre el model es detallen el sis eixos i les característiques principals (Universitat Pompeu Fabra, s.d.a):

1. Competències comunes UPF: autonomia, coneixement transdisciplinari i interdisciplinari, ciutadania global, gènere, comunicacionals i digitals.
2. Model docent. Replantejament del rol de l'estudiant, l'equilibri entre presencialitat i treball autònom, l'aprenentatge híbrid, les metodologies docents i l'avaluació.
3. Arquitectura d'aprenentatge. El disseny d'estudis i assignatures i la corresponsabilitat de l'estudiant en la tria d'itineraris d'aprenentatge.
4. L'acompanyament a l'estudiant.
5. El rol del professorat. Entès com el referent organitzador i acompanyant del procés d'aprenentatge de l'estudiant.
6. Els espais i recursos d'aprenentatge diversos; individuals i col·lectius; flexibles i adaptables.

Pel que fa a les característiques:

- Transversalitat a través de l'impuls de l'estudi inter i multidisciplinari.
- Versatilitat i personalització dels temps i espais d'aprenentatge (flexibilitat a l'hora d'oferir continguts acadèmics a través d'activitats presencials o virtuals).
- Pràctiques que posen l'estudiant al centre i el fan protagonista en la generació de coneixement de les matèries i de crear resultats derivats.
- Diverses maneres d'adquirir el coneixement (el treball col·laboratiu amb la societat i la indústria, la visió global i responsable amb el benestar planetari).
- Integració de docència i recerca sent una Universitat intensiva en recerca i focalitzada en la qualitat docent.

El marc educatiu UPF afecta tant a l'estudiant com al col·lectiu docent. Una manera de donar-hi resposta és a través de la formació "Planifica la teva assignatura creant el Pla d'aprenentatge EDvolució" impulsada pel Centre per a la Innovació en Aprenentatge i Coneixement (CLIK).

MILLORA DE LES EXPERIÈNCIES D'APRENTATGE: TRANSFORMACIÓ I REPTES

Proposta formativa que també troba justificació en el Reial Decret 822/2021 pel qual s'estableix l'organització dels ensenyaments universitaris i el procediment d'assegurament de la seva qualitat. Un altre fonament el dona la Normativa de la Guia docent i del Pla d'aprenentatge de l'assignatura en els ensenyaments de grau i màster: la primera es correspon amb l'abans anomenat Pla docent i el Pla d'aprenentatge com a instrument que detalla les activitats d'aprenentatge i d'avaluació alineades amb les competències (o resultats d'aprenentatge) de l'assignatura.

Venim d'una història on la formació permanent del professorat veia al destinatari com a objecte de formació: “una persona, a qui se li suposava més coneixements i saber (a vegades major experiència o jerarquia), adoctrinava a un professorat sobre la concepció implícita de la seva ignorància i acatament” (Imbernón, 2020, p. 57). Com l'autor, afirmem que el present (i el futur) passa perquè el professorat s'identifiqui com a subjecte de la formació, situació que recolza “Planifica la teva assignatura creant el Pla d'aprenentatge EDvolució”. En aquesta comunicació s'analitza la implementació del curs, des de la seva creació (octubre de 2021 fins a maig de 2023) en relació a la participació, el contingut i el grau de satisfacció des de la informació recollida a través del formulari de lliurament del Pla d'aprenentatge.

2. Estructura del curs

El curs 2021-2022, el CLIK va posar en marxa la prova pilot del curs “Planifica la teva assignatura creant el Pla d'aprenentatge EDvolució” destinat al professorat amb un perfil innovador de cadascun dels vuit departaments de la UPF. Durant el 2022-2023 es reedita aquesta formació virtual, asincrònica, amb trobades puntuals (híbrid i en línia) i oberta al PDI de la UPF durant tot l'any acadèmic.

El format actual consta de 5 mòduls disponibles al campus virtual de la Universitat combinats amb sessions presencials sobre metodologies docents. A continuació, es detalla cadascun dels mòduls.

L'objectiu del **mòdul 1** és aprofundir en les característiques del marc educatiu de la UPF per tal que el professorat detecti els elements clau per alinear l'assignatura amb el model de la Universitat. Com a recursos, una presentació temàtica en una càpsula de vídeo (Universitat Pompeu Fabra, 2022a) i material complementari (Universitat Pompeu Fabra, s.d.).

El **mòdul 2** té com a objectiu identificar les sis competències comunes de la UPF emfatitzant la de Ciutadania global (ODS) i Gènere. Sobre els recursos, una càpsula de vídeo (Universitat Pompeu Fabra, 2022b) i materials escollits sobre les dues competències: la guia creada per l'Agència per a la Qualitat dels Sistema Universitari de Catalunya (2018), la de la Xarxa Vives (s.d.), la de la Universitat Pompeu Fabra (s.d.b) i la guia de la Universitat Politècnica de Catalunya (Mas de les Valls, 2019; Universitat Politècnica de Catalunya, 2021); la rúbrica

MILLORA DE LES EXPERIÈNCIES D'APRENTATGE: TRANSFORMACIÓ I REPTES

d'autoavaluació de la competència de Gènere (Gil Juárez et al., s.d.); Centre UNESCO de Catalunya (2018); Llerena (s.d.); Barberà (s.d.); Ruiz Cabello (s.d.); Mauri de los Ríos (s.d.); Miñano i García Haro (2020); i Carrió Llach et al. (2022).

Aquest és el primer mòdul on el participant troba un qüestionari optatiu amb dues preguntes: Què has après en aquest mòdul? i Quins altres temes et segueixen quedant sense resoldre? Aquesta mateixa activitat es repeteix en el mòdul 3 i 4.

El **mòdul 3** pretén conèixer les característiques de les vuit metodologies actives que proposa el marc educatiu de la UPF per tal d'identificar quina (o quines) d'elles s'avé amb l'assignatura: classe inversa, aprenentatge basat en problemes, aprenentatge basat en projectes, aprenentatge basat en recerca, aprenentatge servei, ludificació, estudi de casos i mètode expositiu. A nivell recursos, una càpsula de vídeo (Universitat Pompeu Fabra, 2022c) i bibliografia complementària (ICEberg, s.d.; Universitat de Barcelona, s.d.; Associació Catalana d'Universitats Públiques, s.d.; Universitat Oberta de Catalunya. eLearning Innovation Center, 2015; Medina Moya, 2016; Ojando Pons, 2016). Alhora un document elaborat pel CLIK per reflexionar sobre la metodologia òptima per a l'assignatura. Paral·lelament i en el marc de la formació contínua del professorat UPF, s'ha oferit una acció formativa sobre metodologies docents.

L'objectiu de **mòdul 4** és reconèixer la funció de l'avaluació de competències i identificar els instruments més apropiats. En relació als recursos, a més del vídeo introductori (Universitat Pompeu Fabra, 2022d), una compilació d'experiències d'avaluació dels aprenentatges de professorat UPF en format audiovisual (Universitat Pompeu Fabra, 2023d) i material de suport sobre rúbriques (López García, 2020; Com comunicar, s.d.; Projecte CREIX. Universitat Roviri i Virgili, 2021).

En el **mòdul 5** es planteja l'elaboració del producte final del curs, és a dir, dissenyar la innovació de l'assignatura a través del Pla d'aprenentatge. És l'única tasca obligatòria del curs. Consta de dues taules: el pla d'avaluació alineat amb les competències i el pla d'activitats centrat en l'estudiant. El Pla d'aprenentatge és una adaptació de l'Activity-Centred Analysis and Design de Goodyear i Carvalho (2014) feta per la Comissionada per a la Recerca en Innovació Educativa de la UPF, Dra. Davinia Hernández-Leo, durant el període 2021-2023. A nivell recursos, el mòdul és presentat en vídeo (Universitat Pompeu Fabra, 2022e) i té una compilació de documents de tipus conceptual (sobre la tipologia d'accions d'aprenentatge) i de tipus pràctic (la plantilla per planificar l'assignatura en format Pla d'aprenentatge i plans elaborats per professorat dels vuit àmbits acadèmics i científics de la Universitat que va participar en la 1a edició del curs).

El seguiment, acompanyament i l'avaluació del curs "Planifica la teva assignatura creant el Pla d'aprenentatge EDvolució" es fa amb varietat d'instruments i en diferents moments:

MILLORA DE LES EXPERIÈNCIES D'APRENTATGE: TRANSFORMACIÓ I REPTES

- a) **Qüestionaris.** N'hi ha de dos tipus, un vinculat als mòduls formatius 2, 3 i 4 (veure en mòdul 2). L'altre és una mena d'enquesta de Google Forms que els participants completen en el moment del lliurament definitiu del Pla d'aprenentatge i inclou preguntes sobre la satisfacció amb la formació, la revisió entre iguals, els assessoraments del CLIK i amb el Pla d'aprenentatge desenvolupat.
- b) **Converses informals.** Trobades de l'equip tècnic del CLIK amb persones participants i formadores per tenir la seva retroacció de cara a una nova edició del curs.
- c) **Tutories** grupals virtuals. Dues sessions per trimestre (6 al llarg del curs acadèmic) amb l'objectiu que els participants tinguin un espai col·laboratiu per posar en comú dubtes, consultes, inquietuds o dificultats a l'hora de construir el Pla d'aprenentatge.
- d) **Assessorament** individual. Cada participant sempre té l'opció de sol·licitar una trobada (presencial o en línia) amb les pedagogues del CLIK.
- e) **Revisió entre iguals.** Cada participant compte amb la mirada i l'accés a plans d'aprenentatge dels col·legues que fan la formació mitjançant l'eina Taller de la plataforma virtual d'aprenentatge de la UPF (Moodle) on s'allotja el curs. Es tracta d'una avaluació formativa de la versió preliminar del Pla d'aprenentatge al voltant de tres preguntes: 1- Revisa el Pla d'aprenentatge del teu company o companya i destaca els aspectes positius, 2- Revisa el Pla d'aprenentatge del teu company o companya i destaca els aspectes de millora i 3- Altres comentaris.
- f) **Feedback** final. El CLIK fa un retorn personalitzat de la versió final del Pla d'aprenentatge focalitzat en el valor afegit que aporta i en aspectes de millora o recomanacions, deixant oberta la possibilitat d'una trobada virtual per comentar-ho.

Arribats a la part final del Programa Formatiu "Planifica la teva assignatura a través del Pla d'aprenentatge EDvolució", tant el CLIK com el LearningLab-UPF tenen accés als plans d'aprenentatge lliurats. Si el document inclou tots els elements per considerar-lo en línia amb el marc educatiu de la Universitat, s'atorga el Segell EDvolució al professorat en l'assignatura de la qual s'ha presentat el Pla d'aprenentatge. Aquest distintiu, de caràcter intern, es publica dins la plataforma de l'aula virtual de l'assignatura. Generar aquest *badget* és una manera de reconèixer el compromís del professorat amb la millora de la docència, al temps que visibilitzar les bones pràctiques acadèmiques.

3. Dades de la implementació del curs

Entre els resultats de la implementació del curs "Planifica la teva assignatura a través del Pla d'aprenentatge EDvolució", durant el període octubre 2021 i maig 2023, mostrem les dades sobre tres aspectes:

1/ Sobre la **participació** del professorat UPF en aquest programa formatiu, s'han presentat 126 plans d'aprenentatge d'assignatures de diferents departaments de la Universitat

MILLORA DE LES EXPERIÈNCIES D'APRENTATGE: TRANSFORMACIÓ I REPTES

(consultar IMATGE 1). S'observa que el departament de Traducció i Ciències Experimentals representen quasi el 40% del total.

Pel que fa a les diferències de gènere, dels 126 plans d'aprenentatge presentats 70 corresponen a professorat home i 56 a dona.

2/ Respecte als **continguts**, des de les dades recollides durant la 1a edició del curs, tots els plans d'aprenentatge desenvolupen metodologies docents actives i un sistema d'avaluació alineat amb les competències de les assignatures. L'aprenentatge basat en problemes, aprenentatge basat en projectes i la classe inversa són les metodologies més presents. Pel que fa als instruments d'avaluació, la majoria empen les rúbriques (un 67%), seguides dels treballs/exercicis (el 35%) i els exàmens (32%).

Les competències comunes de la UPF més presents a les assignatures són la d'Autonomia (89%) i les comunicacionals (86%) (consultar IMATGE 2). És també destacable que un 71% de les assignatures hagin plantejat, als plans d'aprenentatge, el treball de la competència de Ciutadania global (ODS) i que més de la meitat d'assignatures (56%) considerin la de Gènere.

3/ En relació a la **satisfacció**, un total de 51 participants han respost al qüestionari. Pel que fa a la satisfacció amb el curs, el 78.5% de les respostes es concentren en valoracions de 4 i 5 en una escala de 1 a 5 (consultar IMATGE 3). També és alta la satisfacció personal amb el Pla d'aprenentatge elaborat, amb el 80.4% de les valoracions situades en el 4 i el 5: 4 (60.8%) i 5 (19.6%) (consultar IMATGE 4).

4. Conclusions

En aquest apartat evidenciem algunes lliçons apreses de l'experiència duta a terme amb el curs "Planifica la teva assignatura a través del Pla d'aprenentatge EDvolució" ofert al professorat UPF. Aquest aprenentatge és fruit dels resultats de la primera i la segona edició de curs (dades fins el mes de maig del 2023):

- Una de les avantatges més importants és la creació a la UPF de la normativa de la Guia docent i del Pla d'aprenentatge de l'assignatura en els ensenyaments de grau i de màster, aprovada en l'acord de Consell de Govern del 26 d'octubre del 2022, la que permet institucionalitzar l'instrument Pla d'aprenentatge donant sentit i importància al programa formatiu que s'analitza en aquesta comunicació. Aquesta legislació aconsegueix la implicació necessària de tots els departaments de la Universitat a l'hora de donar suport a la innovació educativa i fa palès la importància del Pla d'aprenentatge com a procés reflexiu per a una docència centrada en l'estudiant.
- El disseny flexible del programa formatiu, possibilitant que cada participant faci el seu itinerari d'aprenentatge, dificulta el seguiment per part del CLIK. Detectem manca d'informació del recorregut que està seguint cada professor/a participant i de la seva evolució. Una proposta per solucionar-ho seria dissenyar la plataforma virtual del curs amb

MILLORA DE LES EXPERIÈNCIES D'APRENTATGE: TRANSFORMACIÓ I REPTES

la funcionalitat de “compleció d’activitat”, la qual cosa permet un seguiment del ritme d’estudi del participant.

- El calendari obert per realitzar el curs durant l’any acadèmic, amb la finalitat de donar llibertat i flexibilitat al participant per fer el propi itinerari d’aprenentatge, és quelcom valorat en positiu pel professorat. Tot i que constatem que tal obertura ha d’anar acompanyada d’un seguiment recordant les dades clau del curs.
- A través de les consultes dels participants a les tutories virtuals i assessoraments personalitzats com de la lectura d’alguns plans d’aprenentatge lliurats i de les respostes a les preguntes per a la reflexió que són dins els mòduls del curs, es detecta la necessitat de formar al professorat en pedagogia de la docència universitària. Per exemple, en les diferents metodologies actives i saber diferenciar-les, estratègies per promoure la participació en l’aula, saber trobar el sistema d’avaluació més adient per a l’assignatura, avaluació formativa a través de l’avaluació entre iguals, com donar *feedback* en el marc de l’avaluació contínua i elaboració d’instruments d’avaluació.
- Per la mateixa via que es puntualitza en el ítem anterior, s’observa manca d’estratègies docents per aplicar els ODS i la perspectiva de gènere a la docència. Una proposta per fer-hi front seria ampliar la formació contínua en aquesta temàtica a través de cursos i/o xarxes col·laboratives entre docents en la línia de la iniciativa Educar X Transformar (Catesco-UPF, s.f.).
- Elaborar el Pla d’aprenentatge de l’assignatura permet fer una doble mirada: a partir de la normativa creada a la UPF, la Guia docent de l’assignatura es planifica des de la perspectiva del docent (què ensenyar, com avaluar?...) i el Pla d’aprenentatge es dissenya des de la vessant de l’estudiant tot explicitant l’alineació entre tasques d’avaluació, competències (o resultats d’aprenentatge) i activitats d’aprenentatge.
- L’esmentada normativa porta a revisar l’emissió del Segell EDvolució. En la mesura que la norma “obliga” a elaborar el Pla d’aprenentatge, atorgar aquest distintiu perd el sentit.

Les opinions vessades pels participants en les preguntes per a la reflexió dels mòduls 2, 3 i 4, ens permeten concloure que anem per bon camí. Transcrivim un parell a mode d’evidències:

Primer de tot felicitar als professors pel curs. El mòdul m'ha fet reflexionar sobre temes molt actuals i molt transversals que sense saber-ho veia al meu voltant s'estaven donant. M'ha fet obrir la ment a aspectes molt presents a la nostra vida i que poden ser també implementats amb la nostra docència. He notat que m'enriquia de diferents conceptes i eines que podré aplicar en més àmbits que no solament l'assignatura. Moltes gràcies. (participant J.A.C.R., 1 de desembre 2022)

MILLORA DE LES EXPERIÈNCIES D'APRENTATGE: TRANSFORMACIÓ I REPTES

Aquest mòdul [3] m'ha servit per conèixer vuit metodologies d'aula que fomenten l'aprenen significatiu i actiu de l'alumnat. Una d'elles, l'aprenentatge basat en projectes, és la que vull aplicar al meu pla d'aprenentatge. (...). També he trobat útil els criteris proposats per triar millor quina metodologia emprar en funció dels meus objectius docents, el tarannà de la classe i els requisits temporals i de crèdits. He visualitzat amb especial detall els exemples d'ABPj en concret, ja que és la innovació que vull aplicar al meu PdA, parant especial cura als exemples d'èxit més propers a nivell d'assignatura, és a dir, al Taller Integrat que ha explicat el professor M.M. que em servirà per tenir un exemple a seguir, en el meu mateix departament. (participant B.S.M., 31 d'octubre 2022)

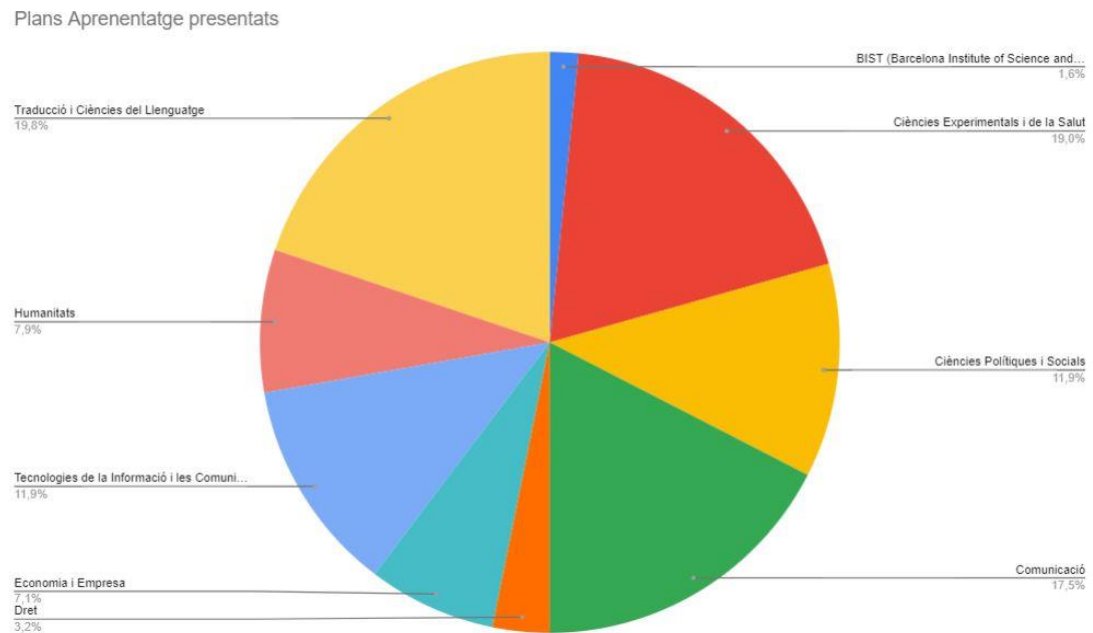
D'altra banda, els comentaris recollits ens ajuden a plantejar la millora en una futura reedició del curs en la línia dels continguts explicitats en el llistat anterior. Com a conclusió final, volem ressaltar l'impacte del programa formatiu "Planifica la teva assignatura a través del Pla d'aprenentatge EDvolució" a nivell macro: la UPF ha creat una normativa que ho avala. Del nivell micro són testimoni les veus transcrits abans, entre tantes altres, i aquesta: "[En el mòdul 4 he après] La necessitat de repensar com lligar els objectius i els resultats d'aprenentatge. He pogut revisar algunes experiències de companys professors de la casa i he après més sobre com utilitzar les rúbriques" (participant N.P., 16 de maig 2023).

Així, doncs, fem una valoració molt positiva del programa formatiu implementat que ens anima a seguir oferint-lo el proper curs acadèmic 2023-2024.

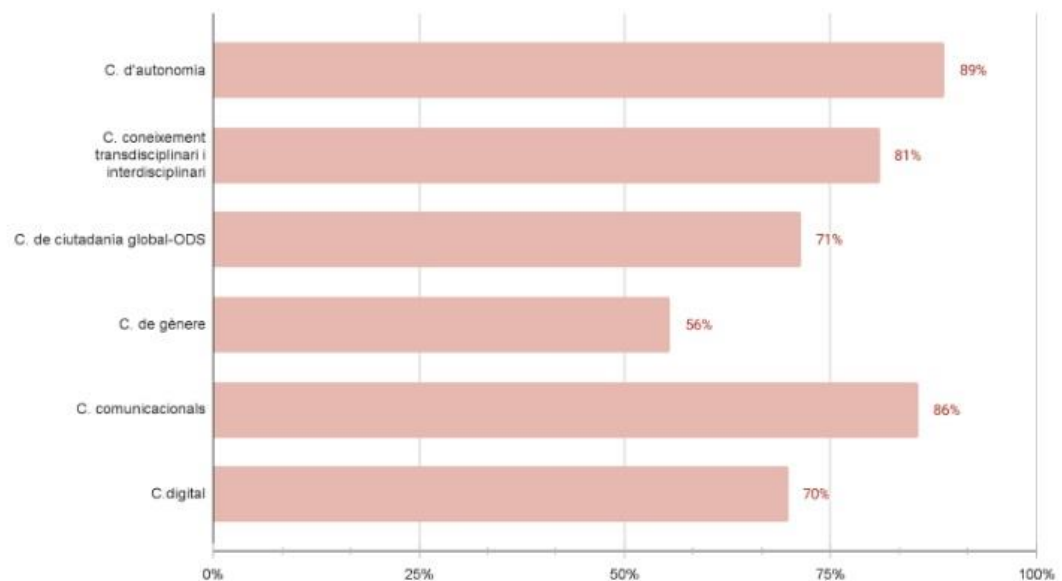
MILLORA DE LES EXPERIÈNCIES D'APRENTATGE: TRANSFORMACIÓ I REPTES

5.1. FIGURA O IMATGE 1

5.2. FIGURA O IMATGE 2

Títol: Competències comunes més utilitzades en els plans d'aprenentatge

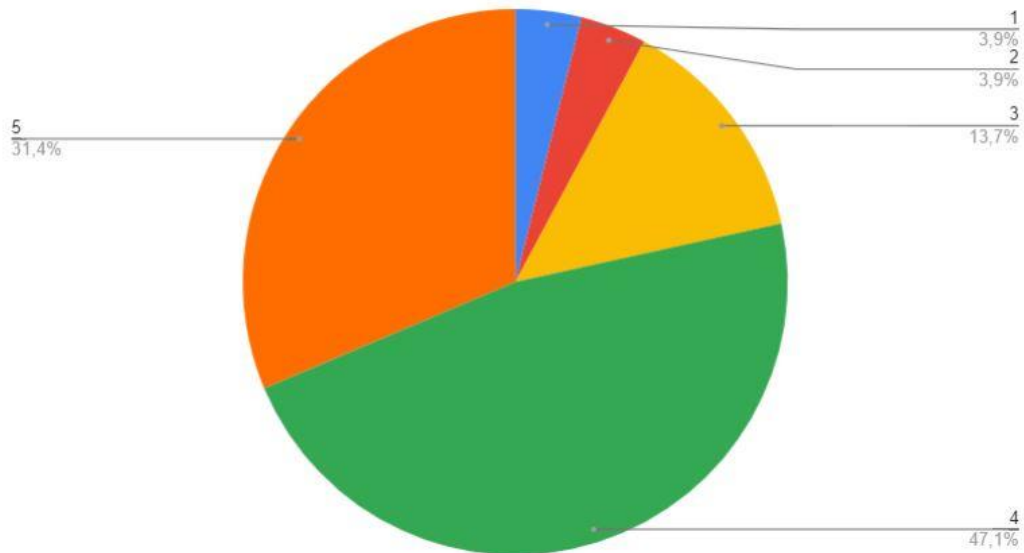

MILLORA DE LES EXPERIÈNCIES D'APRENENTATGE: TRANSFORMACIÓ I REPTES

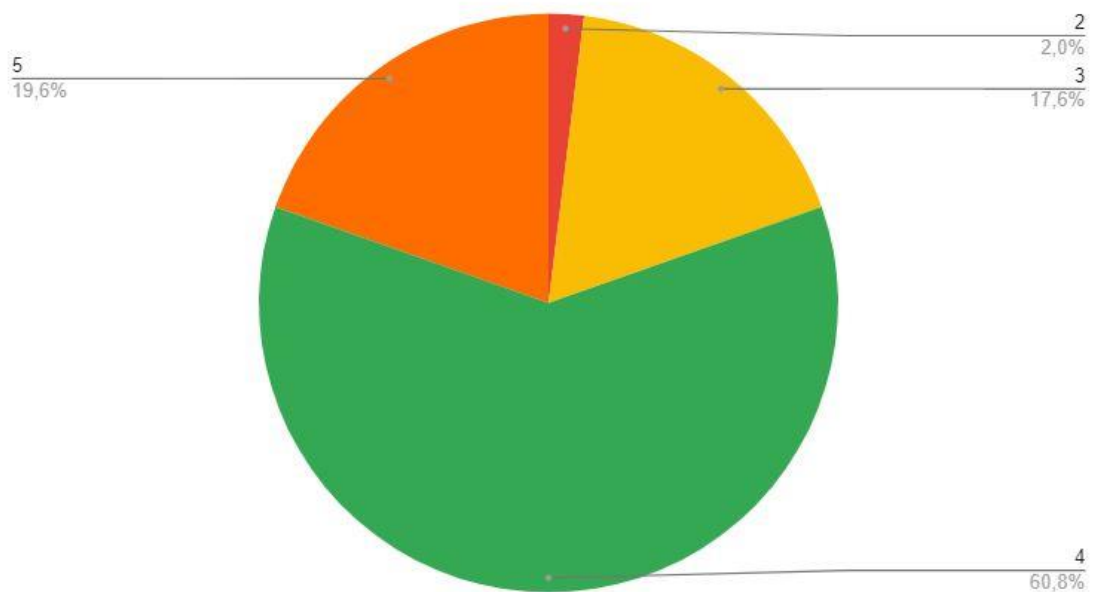
5.3. FIGURA O IMATGE 3

Grau de satisfacció amb la formació

5.4. FIGURA O IMATGE 4

Grau de satisfacció amb el PA presentat

MILLORA DE LES EXPERIÈNCIES D'APRENTATGE: TRANSFORMACIÓ I REPTES

6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES:

Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (2018). *Marc general per a la incorporació de la perspectiva de gènere en la docència universitària* [Arxiu PDF].

https://www.aqu.cat/doc/doc_19381922_1.pdf

Associació Catalana d'Universitats Públiques. (s.d.). *Metodologies innovadores*. Recuperat el 14 de juny de 2023 de <https://bonespractiques.acup.cat/categoria-bona-practica/metodologies-innovadores/>

Barberà, Gemma (s.d.). *Comunitats signants aïllades: quan la llengua de signes rural és un pont de comunicació real per a tothom i la sordesa no té cap mena d'estigma social*. Educar X Transformar. <https://ildeplus.upf.edu/PBL-SDG/pg/lids/odsview/2696/>

Carrió Llach, Mar, Gay Faura, Marina, Kun Masvidal, Mireia, i Lope Pastor, Sílvia. (2022). Guia ABPxODS: Disseny de projectes per desenvolupar les competències clau per a la sostenibilitat. Grup de Treball Catesco-UPF. https://catesco.org/wp-content/uploads/2023/04/01_Guia_ABPxODS_Indesign_Digital.pdf

Catesco-UPF. (s.f.). *Educar X Transformar*. <https://ildeplus.upf.edu/PBL-SDG/>

Centre UNESCO de Catalunya. (2018). *Educació per als Objectius de Desenvolupament Sostenible* (2a ed.). [Arxiu PDF]. <https://catesco.org/wp-content/uploads/2022/10/Educacio-per-als-objectius-de-desenvolupament-sostenible.pdf>

Com comunicar. (s.d.). *Recursos per avaluar i millorar les competències comunicatives a la universitat*. <https://www.upc.edu/slt/comcomunicar/>

Gil Juárez, Adriana, Biglia, Barbara, Tous Pallarès, Jordi, Torres, M Concepció, Feliu, Joel, Cagliero, Sara, Gil Mateu, Elsa, Tortajada, Iolanda, Fuentes Llorach, Gemma, Valdés Lucas, Atali Alicia, Brijaldo, Solangel, i Vall-Llovera, Montserrat (s.d.). *Rúbrica per a la incorporació de la perspectiva de gènere i la prevenció de les violències de gènere en assignatures universitàries*. Universitat Rovira i Virgili, Universitat Autònoma de Barcelona i la Universitat Oberta de Catalunya.

Goodyear, Peter, i Carvalho, Lucila (2014). Framing the analysis of learning network architectures. En P. Goodyear i L. Carvalho (Eds.), *The architecture of productive learning networks* (pp. 48-70). Routledge.

ICEberg. (s.d.). *Metodologies*. https://iceberg.udg.edu/?page_id=74

MILLORA DE LES EXPERIÈNCIES D'APRENTATGE: TRANSFORMACIÓ I REPTES

Imbernón, Francisco (2020). Desarrollo personal, profesional e institucional y formación del profesorado. Algunas tendencias para el siglo XXI. *Revista Curriculum*, 33, 49-67.
<https://doi.org/10.25145/j.qurricul.2020.33.04>

Llerena, Maria (s.d.). *Pastilles anticonceptives: estigmatització de la menstruació i impacte sobre la salut i el medi ambient*. Educar X Transformar. <https://ildeplus.upf.edu/PBL-SDG/pg/lids/odsviuew/2696/>

López García, Juan Carlos (2020). *Rúbricas, evaluación más allá de la calificación*. *Edukafé, Documentos de trabajo de la Escuela, No. 9. Universidad Icesi*. Recuperat el 12 de juny de 2023 de <http://eduteka.icesi.edu.co/articulos/rubricas>

Mas de les Valls, Elisabet (coord.) (2019). *Guia UPC per la introducció de la perspectiva de gènere a la docència* [Arxiu PDF].
https://drive.google.com/file/d/1pq8hxoNuEWeq10VAwJs0wQgb_piDpp9X/view

Mauri de los Rios, Marcel (s.d.). *Elaborar reportatges periodístics amb impacte social des d'una perspectiva deontològica*. Educar X Transformar. <https://ildeplus.upf.edu/PBL-SDG/pg/lids/odsviuew/2696/>

Medina Moya, José Luis (coord.) (2016). *La docencia universitaria mediante el enfoque del aula invertida*. Octaedro, ICE-UB.

Miñano, Rafael, i García Haro, Marta (eds). (2020). Implementando la Agenda 2030 en la universidad. Casos inspiradores de educación para los ODS en las universidades españolas. Red Española para el Desarrollo Sostenible (REDS).

Normativa de la guia docent i del pla d'aprenentatge de l'assignatura en els ensenyaments de grau i de màster [Universitat Pompeu Fabra] 26 d'octubre de 2022.
<https://seuelectronica.upf.edu/normativa-guiadocent-pla-aprenentatge-assignatura-ensenyaments-grau-master>

Ojando Pons, Elena Sofía. (22 de juny 2016). *Taller Flipped Classroom: com capgirar la teua classe?* [Arxiu de Vídeo]. Youtube. <https://youtu.be/7-zQHJem2eg>

Projecte CREIX. Universitat Roviri i Virgili. (2021). *Rúbriques i criteris d'avaluació*.
<https://mrfurv.wixsite.com/creix/r%C3%BAbriques>

Real Decreto 822 de 2021 [Ministerio de Universidades] Por el que se establece la organización de las enseñanzas universitarias y del procedimiento de aseguramiento de su calidad. 28 de septiembre de 2021. BOE Nº 233.

MILLORA DE LES EXPERIÈNCIES D'APRENTATGE: TRANSFORMACIÓ I REPTES

Ruiz Cabello, Úrsula (s.d.). *La realitat contra la llei: El tractament del delictes i del càstig en els sistemes de justícia juvenil*. Educar X Transformar. <https://ildeplus.upf.edu/PBL-SDG/pg/lids/odsviw/2696/>

Tecnológico de Monterrey. (s.f.). *Modelo Tec21*. Tecnológico de Monterrey. Recuperat el 27 de gener de 2023 de <https://tec.mx/es/modelo-tec21>

Universitat de Barcelona. (s.d.). *Metodologies actives i TIC*. <https://www.ub.edu/portal/web/metodologies/segons-estrategia-docent>

Universitat Oberta de Catalunya. eLearning Innovation Center (2015). *Metodologies docents. Document de suport per al professorat de la UOC*. Universitat Oberta de Catalunya. <http://hdl.handle.net/10609/63207>

Universitat Politècnica de Catalunya. (2021, gener 21). *Perspectiva de Gènere - La perspectiva de gènere en la docència a la UPC* [Vídeo]. https://youtu.be/cXVPid_NVy8

Universitat Pompeu Fabra. (2022a, març 22). *Materials d'aprenentatge UPF. Introducció*. Manel Jiménez [Vídeo]. YouTube. <https://youtu.be/6BxJT-MiW1E>

Universitat Pompeu Fabra (2022b, març 22). *Materials d'aprenentatge UPF. Les sis competències comunes*. Eduard Vallory [Vídeo]. YouTube. <https://youtu.be/seRX-Za19Jc>

Universitat Pompeu Fabra (2022c, març 22). *Metodologies actives*. Vanessa Soria [Vídeo]. YouTube. https://youtu.be/0hU_Inblczc

Universitat Pompeu Fabra (2022d, març 22). *Metodologies actives. Avaluació*. Judith Viñas [Vídeo]. YouTube. <https://youtu.be/4BwUXqbjk3M>

Universitat Pompeu Fabra (2022e, març 22). *Metodologies actives. Pla d'aprenentatge*. Davinia Hernández Leo [Vídeo]. YouTube. https://youtu.be/v_c8E1qNMO8

Universitat Pompeu Fabra. (s.d.a). *EDvolució-Marc Educatiu Comú*. Recuperat el 13 de juny de 2023 de <https://www.upf.edu/web/edvolucio/projete-edvolucio>

Universitat Pompeu Fabra. (s.d.b). *Perspectiva de gènere a la docència: recursos per al professorat*. Recuperat el 14 de juny de 2023 de <https://guiesbibtic.upf.edu/perspectiva-generes-lg-box-wrapper-17874332>

Xarxa Vives d'Universitats. (s.d). *Guies per a una docència universitària amb perspectiva de gènere*. Recuperat el 14 de juny de 2023 de <https://www.vives.org/programes/igualtat-generes/guies-docencia-universitaria-perspectiva-generes/>